

คนในชุมชน ซึ่งมีลักษณะการกระจายอำนาจและต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน

ณรงค์ คงบำรุง (2552 : 22) ได้อธิบายว่า ลักษณะของธุรกิจชุมชน คือการรวมตัวกันของกลุ่มคนในชุมชนได้สร้างสัมพันธ์กัน มีข้อตกลงเงื่อนไขร่วมกัน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน ได้มีพื้นที่การอยู่อาศัย และพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตบริเวณใกล้เคียงกัน ประกอบอาชีพที่เหมือนกัน ให้มีการจัดการเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2554 : 317) อธิบายว่า ธุรกิจชุมชน หรือวิสาหกิจชุมชนแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ได้แก่ การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อกิน หรือเพื่อใช้ในชุมชน เพื่อให้ครอบครัวพึ่งตนเองได้ ให้ชุมชนเกิดความพอเพียงอย่างน้อย ให้พออยู่พอกินหรือพอกินพอใช้ มีการลดรายจ่าย รายได้เพิ่มขึ้น แปลว่า การทำเพื่อกินเองใช้เองก็ทำให้เกิดรายได้เหมือนกันและน่าจะเป็นการดีกว่า เพราะถ้ามุ่งแต่เพิ่มรายได้ โดยไม่เน้นการทำทดแทนการซื้อเราก็จะมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ ซึ่งคือที่มาของปัญหาหนี้สินของผู้คนในขณะนี้

2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า ได้แก่ การนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค และรวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหลือกินเหลือใช้ในท้องถิ่นที่นำออกสู่ตลาดบริโภค โดยการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การหีบห่อ การตลาดและการจัดวางต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนต้องไม่กระโดดข้ามขั้นตอน ต้องพัฒนาจากขั้นพื้นฐานสู่ขั้นก้าวหน้าทีละขั้น

สรุปได้ใจความว่า ลักษณะเศรษฐกิจชุมชน คือ รูปแบบของเศรษฐกิจในท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ภูมิประเทศที่มีลักษณะแตกต่างกันจนส่งผลต่อการผลิต สินค้าและบริการ มีความสัมพันธ์กันกับอาชีพของคนในท้องถิ่น หรือชุมชนและไม่เน้นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าประโยชน์ของส่วนรวมเน้นการผลิตที่มีความสัมพันธ์กับภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นที่เป็นน้อม และความไว้ใจกันในชุมชน

เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

การจะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จะต้องพัฒนาเริ่มต้นที่ตัวบุคคลในชุมชนก่อน และต้องอาศัยความร่วมมือส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยในแต่ละชุมชนจะมีมิติในการพัฒนาที่แตกต่างกัน ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้ชุมชนได้นั้น จะต้องอาศัยองค์ความรู้ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนมากที่สุด หลักปรัชญาที่มีการกล่าวว่าถึงว่าจะสอดคล้องกับการพัฒนาของเศรษฐกิจชุมชนมากที่สุด คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

เสน่ห์ จามริก (2541 : 234) กล่าวว่า ในอนาคตที่จะมาถึงนี้ มีความจำเป็นต้องแสวงหาระเบียบทางเศรษฐกิจใหม่ โดยการกระจายฐานเศรษฐกิจ และสิทธิเสรีภาพลงสู่ระดับล่างโดยให้ความสำคัญกับคน เรื่องของชุมชนพึ่งตนเองเป็นกระแสโลกอย่างหนึ่งในระเบียบเศรษฐกิจใหม่นอกจากจะต้องพึ่งตนเองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงระบบนิเวศน์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกันเป็นเศรษฐกิจที่แท้จริงชุมชนพึ่งตนเองจึงประกอบด้วยฐานทางทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ อันเป็นพื้นฐานชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ ยุทธศาสตร์สำคัญที่ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ จึงเน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการ หรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ในหลักปรัชญาที่เป็นจริง ซึ่งก็คือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลักความคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนเป็นการจุดประกายให้เกิดการตื่นตัวร่วมมือร่วมใจกันคิดค้นแสวงหาสิ่งที่บ้านเมืองและประชาชนคนไทยต้องการอย่างแท้จริง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมิใช่จะเป็นวิธีการ หรือมาตรการการแก้ไขปัญหาในยามวิกฤต หรือสังคมเฉพาะส่วนเท่านั้น หากโดยสาระยังหมายถึง การให้พิจารณาอย่างกว้างไกลเชื่อมโยงมิติทั้งในอดีต และปัจจุบันได้อย่างลงตัว

กระทรวงมหาดไทย (2541 : 93-94) อธิบายว่า ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองนั้น แบ่งได้ 6 ขั้นตอนดังนี้

1. ปณิธาน เศรษฐกิจชุมชนอันเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ก็เหมือนกับเรื่องทางการเมือง การศึกษา และการพัฒนาสังคม ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจและความมุ่งมั่นร่วมกันว่าการกระทำของเรานั้น ก็เพื่อความรุ่งเรืองและความอยู่รอดปลอดภัยของสังคมไทย และประเทศไทยทั้งหมด ในการนี้มีความจำเป็นที่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับล่าง คือ ชุมชนชนบท จะต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับบน คือ ประเทศไทย อีกทั้งต้องมีความสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ การเน้นความสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน คงไม่ช่วยให้กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนบรรลุปณิธาน ดังกล่าวได้

2. ทำอะไร เศรษฐกิจชุมชนไม่ใช่ของใหม่แต่สุดขั้วแต่อย่างใด แท้จริงคือการทำงาน เพื่อดำรงชีพในแนวสัมมาชีพ เพื่อการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์อื่นในหมู่บ้านนั่นเอง ดังนั้นชาวบ้านควรมีความสนใจร่วมในกิจกรรม

3. ทำกับใคร ชาวบ้านอาจไม่รวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการ หรือใช้กลุ่มที่เป็นนิติบุคคล เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร มูลนิธิ หรือสมาคมเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมที่กล่าวไปแล้ว หรืออาจเข้าร่วมกับนักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่พัฒนาของรัฐ ฯลฯ

4. ทำอย่างไร โดยรวมกลุ่มดังกล่าวแล้วทำการผลิต แปรรูป แลกเปลี่ยนสินค้า ขายหรือบริการต่าง ๆ

5. ทำทำไม เนื่องจากชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินต่างกัน บ้างก็อยู่ในระดับพอมีพอกินและบ้างก็อยู่ในระดับเพื่อการค้า ดังนั้น การรวมกลุ่มกันจึงอาจเพื่อความตั้งใจ เพื่อให้เกิดพอกอยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการลงทุน และเพื่อกำไร

6. เพื่ออะไร โดยที่การรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ถือว่าเป็นการรวมตัวในระดับล่างสุดของสังคม ดังนั้น การร่วมกันทำงานก็เพื่อให้เกิดผลให้คนมีความสุข เมื่อต่างก็พึงพอใจแล้วก็จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2542 : 71) อธิบายว่า การพัฒนาภายใต้ระบบเศรษฐกิจพึ่งพาตนเองหรือแบบพอเพียง รากฐานที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนามนุษย์ในชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยถือว่าคนเป็นหน่วยเล็กที่สุด แต่มีความสำคัญที่สุดในสังคม ควบคู่กับการรักษาวัฒนธรรมชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาชุมชนนั้นต้องเริ่มจากการพัฒนาความคิดและจิตใจ ให้มีความพอเพียงพอประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นการพัฒนาคน และชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทของประเทศต่อไป

ดาราวรรณ พรหมกัลป์ (2551 : 29) อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชุมชน ทั้งนี้จะกลุ่มดังกล่าวจะทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย และการจัดการท่องเที่ยวของในระดับชุมชน เมื่อองค์กรเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากแล้ว การเกษตร หรือคนในชุมชน ก็จะได้รับดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพ

สรุปได้ใจความว่า เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกันอย่างแยกไม่ออก โดยคนในชุมชนเองก็ต้องอาศัยองค์ความรู้ของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำเนินทิศทางของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ให้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลายครอบคลุมไปทั้งการเกษตร การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขายและการท่องเที่ยวระดับชุมชน เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

การเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับการผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาของเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

พอเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวได้ไม่ต้องเดือดร้อนมากนัก มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ให้ความหมายของเกษตรทฤษฎีใหม่ดังนี้

ความหมายของเกษตรทฤษฎีใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทาง หรือ หลักการบริหารจัดการที่ดิน และน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่ซึ่งประชาชนได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ได้ทรงพระราชทานพระราชดำรินี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบความยากลำบากให้สามารถผ่านช่วงวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้ โดยไม่ต้องเดือดร้อนและยากลำบากนัก ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้อธิบายความหมายของการเกษตรทฤษฎีใหม่ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541 : 11) ได้อธิบายความไว้ว่า จากกระแสพระราชดำรัสว่ามีหลักในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่หมายถึง การให้เน้นที่การพอมีพอกิน พร้อมยึดหลักความสามัคคี การพอมีพอกินนั้น หมายถึง การพึ่งตนเองแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยี และในด้านเศรษฐกิจ

สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์ (2544 : 69) ได้สรุปความหมายของ ทฤษฎีใหม่ (New Theory Farming) หมายถึง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ทรงพระราชทานเนื่องในวโรกาสต่าง ๆ ใจความว่า ทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรมีการที่ดินถือครองประมาณ 10-15 ไร่ สามารถมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรอย่างพอเพียงตลอดปี และใช้น้ำกับที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้มีกินตามอัตภาพ คือ ไม่ได้รวยมาก แต่พอกิน ไม่อดอยาก มีความพอเพียงและพึ่งพาตนเอง

เสรี พงศ์พิศ (2547 : 39-40) ได้อธิบาย การเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง ในการพึ่งพาตนเองไม่เพียงแต่ในระดับครอบครัวเท่านั้น แต่เป็นแนวทางเพื่อการพึ่งพาอาศัยกันในระดับชุมชน และในเครือข่ายชุมชน เป็นการจัดการร่วมกันในการผลิต การบริโภค การตลาด การจัดสวัสดิการในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งภาคธุรกิจ ภาคเอกชน สถาบันทางการเงินและให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกภาคฝ่าย การเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นเป็นหลักการและแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง ความพอเพียงและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเน้นความร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน เกิดมีผู้แพ้ผู้ชนะ มีกำไรขาดทุน อาจก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อน

สุเมธ งามกนก (2554 : 7) ได้อธิบายว่า ทฤษฎีใหม่ หมายถึง หลักการในการทำการเกษตรที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ พระราชทานให้แก่ปวงชน เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการทำการเกษตรให้แก่เกษตรกรในการจัดสรรที่ดิน แหล่งน้ำ ตามทฤษฎี 30:30:30 เพื่อให้เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความแข็งแรงพอ ก่อนที่จะไปผลิตเพื่อการค้าหรือเชิงพาณิชย์

สรุปได้ใจความว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทาง และหลักการในการประพาดิปฏิบัติคน ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อใช้แก้ไข ปัญหาทางการเกษตร ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน พอยู่ พอกิน ให้สามารถผ่านพ้น วิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้

หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง หลักการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงพระราชทาน ให้ดำเนินการในพื้นที่ที่มีขนาด 15 ไร่ ด้วยวิธีการจัดสรรที่ดินให้เหมาะสมแก่ การเกษตรแบบผสมผสานอย่างได้ผล เพื่อให้เกษตรกรมีราย ได้ตลอดปี ซึ่งได้มีการดำเนินการอย่าง แพร่หลายในปัจจุบัน ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้อธิบายถึงหลักการของการเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ ดังนี้

อำพล เสนาณรงค์ (2541 : 5-6) สรุปว่า เป็นวิธีการปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของ ที่ดินจำนวนน้อยแปลงเล็กประมาณ (ประมาณ 15 ไร่) ซึ่งจัดแบ่งได้ดังนี้

1. เป็นเกษตรกรรายย่อย ฐานะค่อนข้างยากจน มีสมาชิกในครอบครัวปานกลาง 5-6 คน อยู่ในเขตใช้น้ำฝน หากมีแหล่งน้ำเสริม ต้องใช้อย่างประหยัด
2. มีพื้นที่น้อย ประมาณ 10-15 ไร่ (เฉลี่ยขนาดฟาร์มทั่วประเทศ 25.9 ไร่) หากมี พื้นที่มากกว่านี้ควรจะต้องแบ่งทำส่วนหนึ่งตามวิธีทฤษฎีใหม่ตามกำลังของครอบครัวส่วนที่เหลือ ต้องทำแบบเดิม
3. เน้นเกษตรกรที่ทำนา ทำไร่เป็นหลักอยู่เดิม เกษตรกรที่อยู่ในเขตทำสวนไม้ยืน ต้น และ สวนผลไม้มีอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมาทำเกษตรวิธีนี้

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548 : 25) กล่าวว่า การผลิตตาม หลักการของทฤษฎีใหม่นั้น สามารถเป็นต้นแบบการคิดในการผลิตที่ดีได้ ดังนี้

1. การผลิตนั้นมุ่งใช้ให้เป็นอาหารประจำวันของครอบครัว เพื่อให้มีพอเพียงใน การบริโภคตลอดปี เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันและเพื่อจำหน่าย
2. การผลิตต้องอาศัยปัจจัยในการผลิต ซึ่งจะต้องเตรียมให้พร้อม เช่น การเกษตร ต้องมีน้ำ การจัดให้มีและดูแลน้ำ จะก่อให้เกิดประ โยชน์ทั้งการผลิต และประ โยชน์ใช้สอยอื่น ๆ
3. ปัจจัยประกอบอื่น ๆ ที่จะอำนวยให้การผลิตดำเนิน ไปด้วยดีและเกิดประ โยชน์ เชื่อม โยง (Linkage) ที่จะไปเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการผลิต จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้ง เกษตรกร ธุรกิจภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับเศรษฐกิจการค้าและ ให้ดำเนินกิจการควบคู่ไปด้วยกันได้

วิชาชา กู๋จินคา (2555 : 10-11) อธิบายว่า เป็นวิธีการทำการเกษตรโดยการประยุกต์พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ เกี่ยวกับการแบ่งพื้นที่และความสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์ การบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเกษตรทฤษฎีใหม่แบ่งเป็น 3 ชั้น ดังนี้

1. ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น เป็นการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ได้แก่ พื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับขุดสระกักเก็บน้ำ พื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับปลูกข้าว พื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับการปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร และพื้นที่ที่เหลืออีกร้อยละ 10 ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์

2. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการ และได้ปฏิบัติในที่ดินของตนเอง จนเกิดผล ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่ม หรือสหกรณ์ร่วมแรงร่วมใจกันในการผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือกันในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน หาพืชพันธุ์ ปุ๋ยชีวภาพ การหาน้ำและอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูกได้ ในด้านการตลาด เมื่อมีการผลิตจะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาขุ่ยรวบรวบข้าว เตรียมหาโรงสีหรือเครื่องสีข้าว การรวมกลุ่มกันขายผลผลิตเพื่อให้ได้ราคาดี ลดค่าใช้จ่าย ในด้านความเป็นอยู่เกษตรกรมี ความเป็นอยู่ที่ดี โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เสื้อผ้าที่พอเพียง ในด้านสวัสดิการแต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและการบริหารที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ในด้านการศึกษา ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้เยาวชนของชุมชน และในด้านสังคมและศาสนาเป็นที่รวมในการพัฒนาจิตใจโดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

3. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม คือ การติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาแหล่งทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคารหรือบริษัทห้างร้านเอกชนมาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ฝ่ายเกษตรกร ธนาคารและบริษัทจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน คือ เกษตรกรสามารถขายข้าวได้ในราคาสูง ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคได้ในราคาต่ำ หรือเกษตรกรสามารถซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมตัวกันซื้อเป็นจำนวนมาก

สรุปใจความได้ว่า หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ คือแนวทางในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยที่เกษตรกรมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และแนวทางในการแบ่งพื้นที่การเพาะปลูกอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้ได้ผลเป็นจริง และทำให้เกษตรกรมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถพึ่งพาตนเองได้

ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่

ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงพระราชทานให้แก่เกษตรกร ได้มีเกษตรกรนำไปทดลองปฏิบัติจริง และได้ผลเป็นที่ประจักษ์ เกิดคุณประโยชน์ให้แก่ตนเองและในชุมชนอย่างมากมาย อีกทั้งยังสามารถช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ให้เกษตรกรพอมีพอกิน ไม่ลำบาก ประโยชน์ของการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

ชนิกา เจริญวงษ์ (2542 : 2) อธิบายว่า การเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีคิดและพฤติกรรมของเกษตรกร เปลี่ยนวิถีคิดแบบดั้งเดิม วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ให้ไปสู่การผลิตที่ดีกว่า ได้ผลมากกว่าเดิมเป็นการแสวงหาการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ชีวิตดีขึ้นเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการคิดแบบเป็นระบบ เป็นการวิจัยที่ค้นคว้าเร็ว เรือน ชุมชนและสถาบัน ให้เกษตรกรมีความสามัคคีรวมตัวกันในรูปแบบสหกรณ์ ในขณะที่ภาครัฐก็มีการปรับทัศนคติและพฤติกรรม ส่วนภาคธุรกิจมีการปรับบทบาท และความรับผิดชอบทางสังคมมากขึ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น

สุนทร กุลวัฒน์วงศ์ (2544 : 72) ได้สรุปประโยชน์ของการเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

1. ทำให้ประชาชนมีกินแบบตามอัธยาศัย คือ ไม่ได้รวยมาก แต่พอกิน ไม่อดอยาก
2. ถ้าน้ำมีพอดีปีไหน ก็สามารถทำการเกษตร หรือปลูกข้าวนาปีได้และถ้าต่อไปในหน้าแล้งน้ำมีน้อย ก็สามารถใช้น้ำที่กักเอาไว้ในสระเก็บน้ำของแต่ละแปลงมาปลูก แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ ไม่ต้องไปเขยิบเขยิบชลประทานระบบใหญ่ และอาจปลูกผักหรือเลี้ยงปลา หรืออะไรก็ได้ ฉะนั้นทฤษฎีใหม่นี้มีไว้สำหรับป้องกันการขาดแคลนน้ำ
3. ถ้าในภาวะปกติก็สามารถทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (รวยขึ้น)
4. ถ้าในภาวะที่เกิดอุทกภัยก็สามารถฟื้นตัวได้ โดยไม่ต้องให้ทางราชการไปช่วยมากเกินไป ทำให้ประชาชนพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548 : 30) ได้อธิบายว่า การที่เลือกใช้ทฤษฎีใหม่ทั้งทฤษฎีใหม่ขั้นต้น และทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้าในการส่งเสริมเกษตรกรให้เป็นรูปธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเกษตรกรแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละชุมชน จะต้องมีความเข้าใจและยึดหลักการ ในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน

วัลลภ พรหมทอง (2551 : บทนำ) อธิบายว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารและการมีงานทำของเกษตรกร เนื่องจากถ้าหากเกษตรกรทำการเกษตรแบบ

เกษตรทฤษฎีใหม่แล้วจะไม่ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก มีข้าว พืชผัก ผลไม้ และอาหาร โปรตีน จากสัตว์น้ำและสัตว์เลี้ยง เพื่อไว้ใช้บริโภค เมื่อเหลือก็สามารถแบ่งปันญาติมิตร หรือจำหน่ายได้ ซึ่งจะเป็นการดำรงชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดสกลนคร (2555 : 13) กล่าวว่า จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ที่ได้พระราชทานใน โอกาสต่าง ๆ นั้นพอสรุปได้ถึงประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ดังนี้

1. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัดไม่อดอยาก และเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกพืชผักเลี้ยงปลา หรือทำอะไรอื่น ๆ แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ไม่ต้องเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่เพราะมีของตนเอง
3. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้ ร่ำรวยขึ้นได้ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวและช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

สรุปได้ใจความว่า ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เป็นแนวทางหนึ่งซึ่งเป็น ความหวังที่จะทำให้เกษตรกร ไทยมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของ ประเทศชาติโดยรวมมีความแข็งแกร่งและมั่นคงตลอดไป การเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงมีความสำคัญ และจำเป็นมากต่อประเทศชาติยิ่งเพื่อพัฒนาให้เกษตรกร ซึ่งถือเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจของไทย ได้มีความเข้มแข็ง และสามารถดำรงอยู่ได้

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยหลัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงมีพระราชดำริส ชีแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมา โดยตลอดนานกว่า 30 ปี และภายหลังได้ทรง เน้นย้ำแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของประชาชน ได้มีผู้วิจัย และนักวิชาการ ได้ทำการศึกษาและอธิบายถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

กษัตริย์นักพัฒนากับแนวทางการเพิ่มความสมดุลในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ เป็นแนวทางที่เกิดขึ้นจากการที่ พระองค์ได้ทรงศึกษาจริง และทรงมุ่งมั่นด้วยความพยายามอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นพระราชดำริส

ต่อพสกนิกรในชาติหรือบุคคลต่าง ๆ และแนวทาง เพื่อให้พสกนิกรเกิดความเข้าใจนั้น พระองค์ทรงกระทำด้วยความอดทนและทรงเห็นอกเห็นใจอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ฯ คำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ นั้นเป็นสากล เปรียบเสมือนเดียวกับคำสอนของพระพุทธเจ้า คนทั่วโลกจึงสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากพระองค์ ฯ ไปปรับใช้ได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงได้รับการศึกษาจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์และประเทศสหรัฐอเมริกา พระองค์ทรงตระหนักว่าการศึกษาแบบตะวันตกนั้นเป็นสิ่งสำคัญ แต่ไม่ใช่ทุกอย่างสำหรับการดำรงชีวิตของคนเรา พระองค์ ฯ ทรงสามารถถ่ายทอดแก่ชาวตะวันตกรวมถึงคนไทยถึงเหตุผลทั้งหลายทั้งปวง ทรงเป็นทั้งสัญลักษณ์ของความชาญฉลาดแบบตะวันตก และภูมิพลังปัญญาของชาวตะวันออกในบุคคลคนเดียวกันซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สมบูรณ์พร้อมอย่างมากจนได้รับการกล่าวขานว่า พระองค์ ฯ ทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนาอย่างแท้จริง ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้อธิบายดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554 : 14-16)

ได้กล่าวไว้ว่า การทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ เป็นการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทย และสามารถปฏิบัติได้จริง โดยทรงเน้น “การพัฒนาคน” เป็นตัวตั้งและยึดหลักผลประโยชน์ของปวงชน และการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน ตลอดจนภูมิสังคมที่คำนึงถึงความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่และการพึ่งตนเอง โดยรู้จักประมาณตน และดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และ “ทำตามลำดับขั้น” อย่างบูรณาการ ซึ่งอาศัยความ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการ “รู้จัก สามัคคี” ของทุกฝ่าย ส่งผลให้ประชาชนและชุมชนในชนบทที่ได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดำเนินการได้อย่างประหยัด และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อันนำไปสู่ชุมชน การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบทั้งจากข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการและราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานให้ความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วตรงกับตามความต้องการของประชาชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงนำทรัพยากรธรรมชาติมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์มหาศาล พร้อมทั้งไม่ก่อให้เกิดปัญหา อีกรูปแบบหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันทรงชี้้นำให้ราษฎรตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และมั่นใจในศักยภาพของตนในการ แก้ปัญหา และพัฒนาให้สามารถมีอาชีพพึ่งพาตนเองได้ตลอดไป ได้พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการศึกษาหาความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพในการพัฒนาจิตใจและคุณธรรม ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ฯ เครื่องอุปโภคบริโภค และพระบรมราชานุเคราะห์ด้านสุขภาพ พลาทานามัย เพื่อให้งานใน โครงการ โดยพระราชดำริสำเร็จ

ลู่ทางไปด้วยดี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรดาหัวหน้าหน่วยราชการต่าง ๆ และข้าราชการในพระองค์ฯ ที่เกี่ยวข้อง เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทน้อมรับข้อราชการพึงปฏิบัติ เมื่อถึงเวลาสมควร จะเสด็จพระราชดำเนินทรงติดตาม และประเมินผลด้วยพระองค์ฯ เอง พระองค์ฯ ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน โดยตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อนแล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหรือหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม และรอมชอมกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน คือ “ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

สุเมธ ตันติเวชกุล (2554 : 22-25) ได้กล่าวไว้ว่า ตลอดระยะเวลากว่า 65 ปีที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เน้นอนที่สวดประชาชน ป้อนความต้องการเข้ามา เราสนอง แต่ในขณะที่เราสนองการแก้ไขปัญหาระยะสั้น น้ำ ลม ไฟ อาชีพ และปัญหาสารพัดที่แอบแฝงอยู่ ไม่ใช่โครงการที่รักษาหายหรือให้แล้วก็จะจบ พระองค์ฯ ทรงเป็นองค์ความรู้ ให้แต่ละแห่งที่ไปช่วย เกิดบทเรียนขึ้นมา ให้มีการถ่ายทอดต่อเนื่องกัน ด้วยเหตุนี้ แหล่งความรู้จึงมีอยู่มากมายตาม โครงการต่าง ๆ ซึ่งน่าเสียดายที่ทุกคนมองข้ามไปก่อนที่พระองค์ฯ จะพระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนา จะทรงทำการทดลองก่อน ทรงรวบรวมองค์ความรู้เป็นระบบ แล้วจึงทรงนำมาถ่ายทอดทรงมีรับสั่งเสมอว่า “การที่เราจะแนะหรือไปสอนเขาต้องระวังให้มาก เพราะหากพลาดไปแล้ว เราไม่ได้แยะ แต่เขาจะแยะ เช่น เราไปแนะให้เขาปลูกอะไรสักอย่าง ถ้าได้ผลก็ดีไป แต่ถ้าไม่ได้ผล เขาแยะ เพราะฉะนั้น เราต้องระวังให้มากและที่แยะกว่านั้นคือ ต้นไม้ที่เราแนะให้เขาปลูก กว่าจะรู้ว่าสำเร็จหรือไม่ ใช้เวลา 4-5 ปี เพราะฉะนั้น เรื่องเกษตร ดิน น้ำ ลม ไฟ ต้องระวังอย่างมาก” เพราะเมื่อพลาดแล้วฟื้นกลับคืนยาก ไม่เหมือนเรื่องอุตสาหกรรมหรือเรื่องอื่น ๆ ที่สามารถ หากย้อนกลับไปดูประชาชนที่เราช่วยอยู่ ที่เขาพัฒนาตัวเองสำเร็จ และประชาชนได้มาเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้น หรือที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ช่วยเหลือประชาชนเป็นร้อยเป็นพันเป็นหมื่น มาสรุปรวมไว้ พระองค์ฯ ทรงงานอย่างจริงจัง มีการบริหารจัดการ มีการทดลอง หรือห้องทดลอง เริ่มจากในพระราชวังเป็นห้องทดลองส่วนพระองค์ฯ และมีเป้าหมายสำคัญ คือ ถ่ายทอดความรู้ได้รวบรวมทฤษฎีและแนวความคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในเชิงวิทยาศาสตร์ไว้ก่อนข้างสมบูรณ และจัดทำเป็นหนังสือทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นสิ่งที่ภูมิใจที่สุด เพราะยังสามารถใช้ได้จนทุกวันนี้ เช่น หากพบปัญหาดินอย่างนี้มีคำตอบ มีวิธีการซึ่งล้วนได้พิสูจน์แล้ว ถ่ายทอดไว้หมดว่าล้มเหลวหรือสำเร็จอย่างไร

มหาวิทยาลัยศิลปากร (2556 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนา และพระบิดาแห่งเทคโนโลยีไทย ที่บำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อพสกนิกรชาวไทยเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่าหกสิบปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงนำทรัพยากรธรรมชาติมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์มหาศาล พร้อมทั้งไม่ก่อให้เกิดปัญหา อีกรูปแบบหนึ่ง ในขณะเดียวกันทรงชี้้นำให้ราษฎรตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และมั่นใจในศักยภาพของตนในการแก้ปัญหา และพัฒนาให้สามารถมีอาชีพพึ่งพาตนเองได้ตลอดไป โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินับพัน โครงการเป็นโครงการอันเกี่ยวเนื่องกับหลักการและทฤษฎีทางเทคโนโลยีชีวภาพมากมาย อาทิเช่น

1. กังหันน้ำชัยพัฒนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ สนพระราชหฤทัยการแก้ปัญหาน้ำเสียในแหล่งน้ำต่าง ๆ นำมาซึ่งการพัฒนา “กังหันน้ำชัยพัฒนา” เป็นกังหันปั่นน้ำเสีย เพื่อเติมออกซิเจนให้เป็นน้ำดี ทำให้จุลินทรีย์ย่อยสลายสิ่งสกปรกในน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นหัวใจสำคัญของการบำบัดน้ำเสียด้วยกระบวนการทางชีวภาพของกังหันน้ำชัยพัฒนา ได้รับการทูลเกล้า ฯ ถวายสิทธิบัตรในพระปรมาภิไธย ทั้งยังทรงได้รับรางวัลเหรียญทองจาก The Belgian Chamber of Inventor ประเทศเบลเยียมอีกด้วย

2. หล้าแฝก เพื่อช่วยอนุรักษ์หน้าดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มีพระราชดำริในการนำหล้าแฝกมาใช้เพื่อการอนุรักษ์หน้าดิน และป้องกันการพังทลายของหน้าดิน อันเป็นการนำระบบทางชีวภาพเข้ามาช่วย ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและปรับปรุงดินที่เสื่อมโทรม จนทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้เทคนิคหล้าแฝกที่ประสบความสำเร็จที่สุดในโลก และได้รับการยกย่องจากธนาคารโลก

3. ไบโอดีเซล เชื้อเพลิงชีวภาพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงเป็นผู้นำในการพัฒนา “พลังงานชีวภาพ” ให้เป็นพลังงานทดแทน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนพลังงานของประเทศในระยะยาว เช่น “โครงการน้ำมันไบโอดีเซลสกัดจากน้ำมันปาล์ม” ทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลในงาน “บรัสเซลส์ ยูเรกา” จากประเทศเบลเยียม ซึ่งนอกจากนี้แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ยังได้ทรงพัฒนาโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ โครงการรักษาสัตว์เลี้ยง “แหลมผักเบี้ย-หนองหาร” ซึ่งมีการใช้ระบบบึงชีวภาพในการบำบัดน้ำเสีย และ “โครงการแก่งดิน” ที่ช่วยแก้ปัญหาดินเปรี้ยว เพื่อพลิกฟื้นสภาพดินให้ใช้ในการเพาะปลูกได้อีกครั้ง เป็นต้น ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและพระราชกรณียกิจนานัปการทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์นับเนื่องเป็นอเนกปริยายดังปรากฏแล้วนั้น

ทางมหาวิทยาลัยศิลปากรขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาเทคโนโลยีชีวภาพ แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ เพื่อเฉลิม

พระเกียรติคุณให้ปรากฏและเพื่อเป็นเกียรติยศอันสูงยิ่งแก่มหาวิทยาลัยศิลปากรสืบไป

สรุปได้ใจความว่า โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากทั่วทุกภาคของประเทศ นับเป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมอันแสดงให้เห็นถึงน้ำพระราชหฤทัยห่วงใยเกี่ยวกับปัญหาและความไม่สมดุลในการพัฒนา พระองค์ ฯ ทรงเป็นทั้งนักวิทยาศาสตร์ นักปรัชญา นักเผยแพร่แนวคิดและนักปฏิบัติที่เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด ทรงเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของผู้นำที่อาจไม่เหมือนใครในโลก แต่สิ่งที่โลกสามารถเรียนรู้ได้จากพระองค์ ฯ คือ ความรักและแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่ในการทำทุกอย่าง เพื่อความอยู่ดีมีสุขของพสกนิกรของพระองค์ ฯ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนักที่สุดในโลก พระองค์ ฯ ทรงทำเพื่อปวงชนชาวไทย โดยมีได้เล็กลงว่า ณ จุดนั้นจะมีคนไทยที่มีเชื้อสายแตกต่างกัน หากเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ได้ร่วมพระบารมีพระบรมโพธิสมภาร พระเมตตาของพระองค์ ฯ ก็ทรงแผ่ไปถึงทุกหัวระแหง

ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เป็นหลักที่ชี้ถึงแนวทางในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกโอกาสตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นจากการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและการยั่งยืนของการพัฒนา ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541 : 4) ให้ความหมายไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและการบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้น โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาทตน เป็นไปตามอัธภาพและไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ ไม่พินทุนาการยึดติดอยู่กับสิ่งใด

กรมวิชาการ (2542 : คำนำ) สรุปว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางสำคัญในการบริหารจัดการที่ดิน และน้ำ เพื่อการเกษตรขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และพัฒนาให้เกิดการพึ่งพาตนเอง

ประเวศ วะสี (2542 : 4-7) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รัก และเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่รู้จักพอจะรักคนอื่น

ไม่เป็นและจะทำลายและบริ โภคทรัพย์ากรอย่างฟุ่มเฟือย

3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้เช่น การเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม ได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง มีการรวมตัวเป็นชุมชนเข้มแข็ง ทำให้แก้ปัญหาความยากจน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิรูป และปรับตัวได้ต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง กล่าวคือ มีวิถีชีวิตสัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย เศรษฐกิจควรสัมพันธ์ และเติบโตขึ้นจากพื้นฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมีความมั่นคง
7. มีความมั่นคงเพียงพอ ไม่ใช่รวบรวบเดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกระทันหัน

เสรี พงศ์พิศ (2547 : 39) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจ คุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับในสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต

สมพร เทพสิทธา (2549 : 2) สรุปว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ

กรมการพัฒนาชุมชน (2549 : 68) กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงมีพระราชดำรัส ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่ามีความหมายกว้างขวาง หมายถึง คำว่าพอก็เพียงพอเพียงนี้ก็พอ ทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก อาจมีมากมีของหรรหาก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พุดจากก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง ความคิดก็เหมือนกัน ความพอเพียงในความคิดเป็นการแสดงความคิดของตัวเอง ความเห็นตัวเอง แล้วปล่อยให้คนอื่นบ้าง และมาพิจารณาว่าที่เขาพูดกับที่เราพูดอันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข ถ้าพูดกันโดยที่ไม่รู้เรื่องกันก็กลายเป็นการทะเลาะกัน

มิ่งหมาย มุ่งมาจน (2552 : 10) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการและหลักการปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย โดยทรงชี้ให้เห็นว่าในการปฏิบัติตนให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข ต้องมีความพอเพียง มีความพอดี ซึ่งจะต้องมีความรอบคอบ มีเหตุผลในการดำรงชีวิตในทางสายกลาง และประกอบด้วยภูมิคุ้มกันที่ดีในการป้องกัน และเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย

คุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ประจัน คະเนวัน (2553 : 130) ได้อธิบายว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาซึ่งแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน ถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายในซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน

สรุปได้ใจความว่า จากการศึกษาความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ซึ่งมีหลักสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง

ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างไม่เคียดร้อนมากนัก เป็นการเน้นให้คนไทยมีความสามัคคีกัน ในชุมชน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน และยึดหลักความพอมีพอกิน ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

เฉลิมศรี จอกทอง และคณะ (2550 :13-14) อธิบายไว้ว่า ความสำคัญของหลักการองค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ การช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและควบคู่กับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติเป็นขั้นตอน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมเป็นปัญหาเดิมที่เกิดขึ้นในชุมชน จึงต้องแก้ไขโดยชุมชน
2. แผนงานหลักของการวิจัยการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ หรือการตระหนักถึงพลังเศรษฐกิจพอเพียง อาจหมายถึงการปรับ โครงสร้างทางเศรษฐกิจโดยชุมชนเอง
3. หนึ่งในจุดมุ่งหมายการวิจัย คือ การปลูกจิตสำนึกชุมชน (Collective Consciousness) เพื่อการดำรงอยู่ด้วยวิถีเศรษฐกิจพอเพียง หรือสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยเศรษฐกิจสองระบบ

4. ชาวชุมชน คือ นักวิจัยเช่นเดียวกันกับทีมงานวิจัยอาชีพที่จะต้องร่วมกระบวนการเรียนรู้และการสร้างสำนึกการเปลี่ยนแปลงสังคม

5. กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ สมาชิกที่ทำการผลิตในระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้

6. การวิจัยชุมชนมีพลังกระตุ้นให้ชาวชุมชนตื่นตัว และมีความเชื่อมั่นในกายภาพและความสามารถในการดำรงชีวิต

7. การวิจัยตอบสนอง และสอดคล้องกับความต้องการความนึกคิด ความใฝ่ฝัน ความเชื่อ และวัฒนธรรมชุมชน

ประชัน คະเนวัน (2553 : 128) สรุปว่า หลักการสำคัญในการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 มุ่งสู่การสร้างความสุขและภูมิคุ้มกันรักษาความพอดี ความพอประมาณ ระหว่างความพอเพียง และการแข่งขันบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในสังคมทุกระดับ โดยมีจุดมุ่งหมายการพัฒนาที่มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขยั่งยืน (Green and Happiness Society) และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนไทยอย่างยั่งยืนตลอดไป

และยังกล่าวอีกว่า ในการที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 มุ่งเป้าการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ข้างต้นนั้น สืบเนื่องมาจากบทเรียนในอดีตซึ่งได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนว่าเมื่อเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ เมื่อปี 2540 ที่ผ่านมามีสังคมไทยยังขาดความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและขาดภูมิคุ้มกันที่ดี ในการรับมือการไหลบ่าอย่างรุนแรงของกระแสโลกาภิวัตน์ ทุกภาคส่วนต่างได้รับผลกระทบมากบ้างน้อยบ้าง ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มุ่งสร้างความสุขและภูมิคุ้มกันโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ลดการพึ่งพาจากต่างชาติ เน้นการใช้ทรัพยากรภายในประเทศให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดจนการขีดทางเดินประเทศให้ก้าวสู่สังคมยุคการแข่งขันอย่างรุนแรงทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่กำลังจะมา ยุทธศาสตร์และแนวทางปฏิบัติในเชิงรูปธรรมจึงได้รับการบรรจุใส่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มากกว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับอื่น ๆ ที่ผ่านมาอย่างเต็มที่ ด้วยหวังจะนำพาประเทศสู่สังคมในฝันที่ทุกฝ่ายอยากเห็นนั่นก็คือ สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน

สุเมธ งามกนก (2554 : 9) สรุปว่า แนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสอดคล้องกันกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ความสำคัญที่จะส่งเสริมการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชน ที่พอมี พอกิน พอใช้เป็นพื้นฐาน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันผู้ที่มีฐานะเพียงพอก็จะพึ่งตนเองได้แล้วนั้น ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนและสังคมได้บนพื้นฐานของการแบ่งปันความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็จะนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และเกิดการพัฒนาที่สมดุล

สรุปได้ใจความว่า ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำเนินชีวิตให้ไม่อยู่ในความประมาท มีหลักการ ความรอบคอบ มีเหตุมีผล มีคุณธรรม จริยธรรมในการคิดและทำ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน รู้จักเอื้ออาทรแก่คนในชุมชน มีจิตสำนึกที่ดี รักชุมชน ถือเป็นแนวทางที่คนไทยจะต้องศึกษาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางสายกลางก่อให้เกิดความสมดุลและให้ประชาชนได้เตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างระมัดระวังและรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามาจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ศึกษา และอธิบายไว้ดังนี้

สุจิตรา แก้วดู (2550 : 13) อธิบายไว้ว่า หลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มี 5 ประการดังนี้

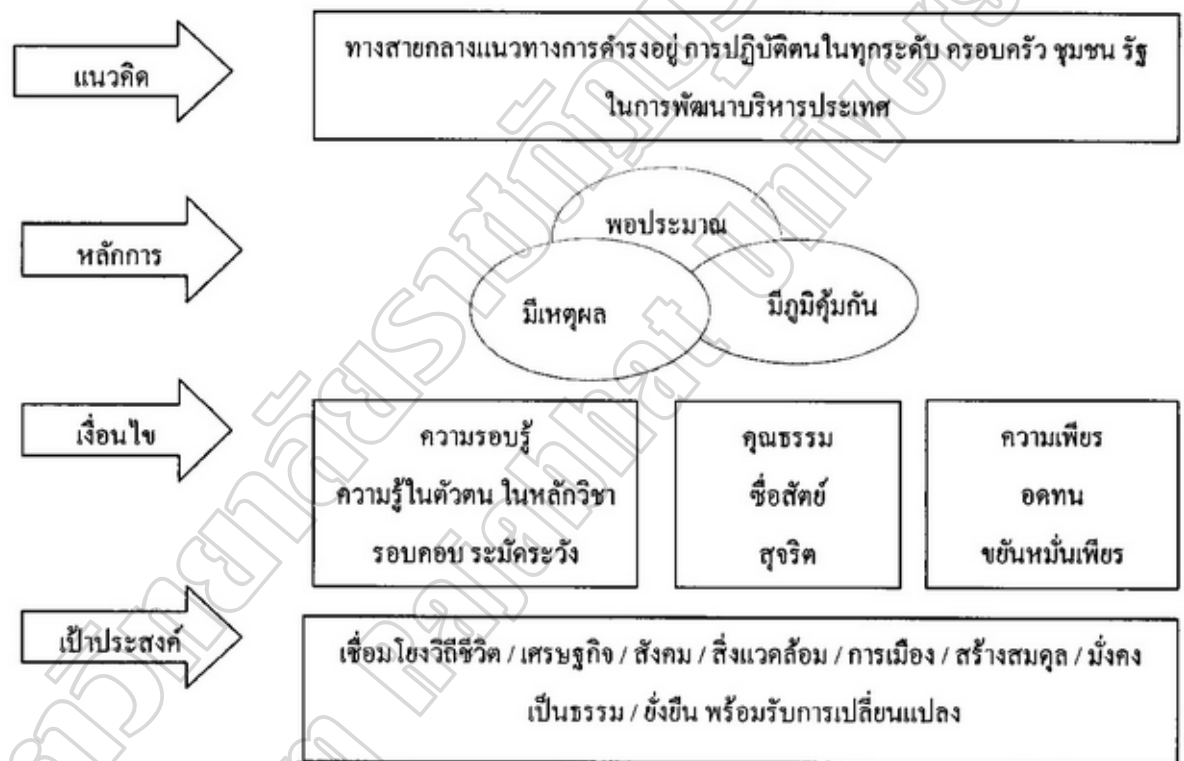
1. ความพอเพียง คือ รู้จักพอประมาณ พออยู่ พอมี พอกิน พอใช้ ประหยัดและต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น
  2. ความมีเหตุผล คือ ตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียงต้องใช้เหตุผล และพิจารณาด้วยความรอบคอบ
  3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมใจให้พร้อมรับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
  4. การมีความรู้ คือ นำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิต
  5. การมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554 : 9) อธิบายว่า การนำหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เกิดความสมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง มีหลักการที่สำคัญอยู่ 3 ประการดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ
3. ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัว

และรับมือได้อย่างทันท่วงที

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 23) ได้สรุป หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นแนวทางการดำรงชีวิตของบุคคลไปจนถึงแนวทางการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ขององค์กรทุกระดับ โดยมีแนวทางปฏิบัติที่สำคัญคือ การยึดทางสายกลาง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถนำเสนอในภาพประกอบ 2.1

ภาพประกอบ 2.1 สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 23)

กระทรวงมหาดไทย (2551 : 6) อธิบายไว้ว่า หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. ด้านความพอประมาณ เป็นความพอดีไม่น้อยไม่มากเกินไป ในการพูดจา การบริโภคที่ไม่เกินความจำเป็น การจัดการผลิต จัดการหน่วยการผลิต และการใช้เทคโนโลยี

การผลิตที่เหมาะสมกับทรัพยากรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ โดยไม่เบียดเบียนตนเองไม่เบียดเบียนผู้อื่นและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติให้เสื่อมโทรม พร้อมกับไม่สร้างภาระหนี้สินที่เกินแก่ความสามารถที่จะชำระคืนได้ องค์กรประกอบด้วยคณะกรรมการผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบย่อยจากการศึกษาเนื้อหาได้จำนวน 6 ด้านดังนี้

1.1 การพูดจาในปริมาณพอดีพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ หมายถึง การสื่อความหมายจากคำพูดเพื่อให้บุคคลอื่นได้ฟังอย่างเข้าใจ โดยพูดเฉพาะส่วนที่เป็นประโยชน์ไม่น้อยไปจนทำให้คนฟังสรุปความหมายไม่ได้ และไม่มากไปจนทำให้คนฟังเบื่อหน่าย

1.2 การบริโภคที่ไม่เกินความจำเป็นไม่ฟุ่มเฟือย หมายถึง การรับประทานอาหาร การใช้จ่ายและการนำเอาทรัพยากรมาใช้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรม โดยไม่ขาดแคลน และไม่ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมจากกิจกรรมนั้น

1.3 การใช้ทรัพยากรในการผลิตที่สมดุลกับผลผลิตที่ได้ หมายถึง การทราบถึงผลผลิตที่จะได้รับในการผลิต แล้วมีการนำเอาทรัพยากรมาใช้ในการผลิตนั้นอย่างเหมาะสมกับผลผลิตนั้น

1.4 การไม่สร้างภาระหนี้สินที่เกินความสามารถชำระคืนหรือมีหนี้สินที่ไม่ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน หมายถึง การไม่มีหนี้สินหรือมีหนี้สินเหมาะสมสามารถชำระคืนได้ตามกำหนด และหลังการชำระคืน ไม่มีผลกระทบที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนในครอบครัว

1.5 มีหน่วยการผลิตที่เหมาะสมกับทรัพยากรชุมชน หมายถึง การมีโรงงานหรือ กลุ่มองค์กรที่ทำหน้าที่ผลิตในชุมชนขนาดเหมาะสมกับปริมาณทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้เสื่อมโทรม

1.6 มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตและไม่กระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง การนำเอาเทคโนโลยีการผลิตมาใช้แปรรูปวัตถุดิบที่เหมาะสม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้เสื่อมโทรม

2. ด้านความมีเหตุมีผล เป็นการตัดสินใจโดยใช้ศักยภาพและมติดของชุมชนที่มีอยู่ให้เป็นข้อมูลเบื้องต้น ในการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางในการพัฒนาชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน การช่วยเหลือแบ่งปันกัน การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการลดความต้องการและกิเลสของตนเองและชุมชน ที่พิจารณาจากศักยภาพการพัฒนาให้เห็นถึงผลของการกระทำอย่างรอบคอบ ในระดับความพอเพียงของชุมชน องค์กรประกอบในด้านความมีเหตุมีผล ได้กำหนดองค์ประกอบย่อยจากการศึกษาในเนื้อหาได้จำนวน 6 ด้านดังนี้

2.1 การใช้ศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ หมายถึง การลงมติดำเนินการในชุมชน โดยการนำข้อมูลที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาสของชุมชน

มาเป็นข้อมูลในการลงมติตัดสินใจ

2.2 การกำหนดวิสัยทัศน์หรือแผนชุมชนจากเหตุผลและข้อมูลที่สนับสนุน หมายถึง การวางแผน และทิศทางการพัฒนาของชุมชนในอนาคตที่คำนึงถึงความเป็นไปได้ และได้ประโยชน์จริง โดยพิจารณาจากข้อมูลชุมชน และเหตุผลที่ดีประกอบการกำหนดแผน และอนาคตชุมชน

2.3 การสร้างความสัมพันธ์ภายในและภายนอกชุมชนด้วยเหตุผลที่เพียงพอ หมายถึง การพิจารณาถึงผลที่คาดว่าจะได้รับจากการสร้างสัมพันธ์ภาพทั้งภายใน และภายนอกชุมชนทั้งผลด้านที่เป็นประโยชน์ และผลด้านที่ไม่เป็นประโยชน์

2.4 การช่วยเหลือแบ่งปันกัน ในชุมชนอย่างมีเหตุมีผล หมายถึง สภาพการช่วยเหลือกันในชุมชนเป็นไปอย่างมีเหตุมีผลที่ดี และเกิดประโยชน์จากกิจกรรมแท้จริง

2.5 การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยเหตุผล หมายถึง การมีเหตุผลที่ดีเหมาะสมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

2.6 การลดความต้องการ หรือกิเลสของตนลงได้อย่างเหมาะสม หมายถึง การมีความต้องการแสวงหาทรัพย์ หรือการสะสมทรัพย์ในปริมาณที่ลดลงจากอดีตที่ผ่านมา อย่างเหมาะสมกับสถานะของตน โดยไม่มีใครบังคับ ชูเชิญ และสามารถอธิบายการลดลงของความ ต้องการ หรือกิเลสของตนเองได้

3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้วยการกระทำที่ไม่กระทบสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ มีการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนด้วยความมั่นคง อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไว้สำหรับอนาคต ใช้ปัจจัยสี่ในชุมชนอย่างเหมาะสม ด้วยการมีอิสระในการจัดการ และเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน รวมถึงการสืบทอด และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ชุมชน องค์ประกอบในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีได้กำหนดไว้ดังนี้

3.1 การกระทำที่ไม่กระทบสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การประกอบกิจกรรมในชุมชนแล้ว ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย หรือมีคุณภาพลดลง

3.2 การมีอาชีพ และชีวิตของประชาชนที่มั่นคงในชุมชน หมายถึง ประชาชนสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนด้วยการประกอบอาชีพหรือหาเลี้ยงชีพได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และมีความเชื่อมั่นในการอยู่อาศัยในระยะยาว

3.3 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไว้สำหรับอนาคต หมายถึง

มีกิจกรรมร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มีอยู่ และใช้ได้ในอนาคตตลอดไป

3.4 การมีทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนนำมาใช้เป็นปัจจัยได้อย่างเหมาะสม หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนสามารถนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้เป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ได้ตามสภาพของชุมชนและมีความมั่นคง

3.5 การมีอำนาจอิสระในการจัดการสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมจัดการสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยไม่ถูกแทรกแซงจากบุคคล หน่วยงาน หรือรัฐจากภายนอกชุมชน

3.6 การสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ หมายถึง การมีกิจกรรมในการทำให้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชน มีความคงอยู่ตลอดไป และมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันแต่ยังคงเอกลักษณ์ของเดิมไว้

เพ็ญญา หัศจรรย์ (2553 : 26) อธิบายไว้ว่า หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและในขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

สรุปได้ใจความว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยใช้ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อมความรู้ และเทคโนโลยี เป็นแนวทางในการพัฒนาให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำรัส

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานแนวทางในการพัฒนาภาคการเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การเกษตรทฤษฎีใหม่” เพื่อพัฒนาทัศนคติ และวิถีปฏิบัติของครอบครัวและชุมชน ในภาค

การเกษตรกรรมอย่างเป็นขั้นตอน ให้มีความเข้มแข็งมั่นคง พร้อมทั้งจะก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้ศึกษาและอธิบายไว้ดังนี้

สุเมธ ดันติเวชกุล (2544 : 290) ได้กล่าวว่า แนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับ เกษตรกรตามแนวโครงการพระราชดำริ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการทฤษฎีใหม่ทั้ง 3 หลักการ และระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง น่าจะนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาประเทศไทยในระยะต่อไป

เสกสรรค์ สามลี (2545 : 24) ได้อธิบายว่าความสัมพันธ์ไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับเกษตรทฤษฎีใหม่ เพราะทฤษฎีใหม่ เน้นที่ระบบการผลิตแบบเพียงพอที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้ในระดับประหยัดก่อน แล้วจึงค่อย ๆ พัฒนาไปสู่ขั้นก้าวหน้าและเข้มแข็งขึ้น ให้ดำรงอยู่ในทางสายกลางเป็นหลักไม่ทำอะไรสุดโต่ง

เสรี พงศ์พิศ (2547 : 39) สรุปว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทฤษฎี ส่วน การเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการปฏิบัติ เป็นแนวทางในการพึ่งตนเอง ไม่เพียงแต่ในระดับครอบครัว เท่านั้น แต่เป็นแนวทางในการพึ่งพาอาศัยกันในระดับเครือข่ายชุมชน เป็นการจัดการร่วมกันในการผลิต ในการบริโภค การตลาด การจัดการสวัสดิการในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษา และการอยู่ร่วมกัน

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2548 : 44-47) อธิบายว่า แนวทางพัฒนาเพื่อนำไปสู่ชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ นับแต่มีพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ในปี 2517 เป็นต้นมา พบว่าพระองค์ ฯ ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมี พอกิน พอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเครือข่ายเรียนรู้ ให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยในทุกภาคส่วนวัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาไปประยุกต์ได้อย่างเหมาะสม และปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางในการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง และยังคงกล่าวอีกว่า “ก้าวแรกจุดประกาย ก้าวสองดอกเสมาเข็ม” หลายฝ่ายเชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียงควรที่จะเป็นหลักปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ที่สำคัญต้องสร้างความรู้เข้าใจว่าให้ทราบว่เศรษฐกิจพอเพียง มิได้จำกัดเฉพาะเกษตรกร หรือ

ชาวไร่ชาวนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคน ทุกอาชีพ ทั้งที่อยู่ในเมือง หรืออยู่ในชนบท สามารถเร่งสร้างเครือข่ายและนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมในช่วงปีที่ 3 เป็นช่วงการสร้างเครือข่าย โดยการขับเคลื่อนจะเป็นไปในลักษณะการระดมพลังจากทุกภาคส่วนแบ่งเป็น 2 เครือข่าย สนับสนุนตามกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้น ได้แก่ เครือข่ายภาครัฐทั้งหมด เครือข่ายด้านประชาสังคมและชุมชนเครือข่ายธุรกิจเอกชน เครือข่ายภาคการเมือง

สรุปได้ใจความว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เป็นแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ได้พระราชทาน เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการการประกอบอาชีพของเกษตรกร พระองค์ได้ทรงมอบหมายให้ข้าราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ ทดลองและศึกษาว่าใช้ได้ผล แล้วจึงนำออกเผยแพร่สำหรับเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหลักของเกษตรกรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน คือ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีความเป็นสากล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับคนทุกเพศ ทุกวัยและทุกศาสนาอย่างแท้จริง ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ศึกษาและอธิบายไว้ดังนี้

อภิรักษ์ พันธเสน (2542 : 65) กล่าวว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเน้นย้ำถึงความพอประมาณและการมีเหตุผล หรือการทำให้ดีที่สุด โดยมีการจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม (Optimization Through Proper Risk Management) ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับภาคเศรษฐกิจทุกสาขาของประเทศ เช่น ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ ภาคการค้า การลงทุน ฯลฯ ไม่จำกัดเฉพาะภาคการเกษตร หรือภาคชนบทเท่านั้น เนื่องจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการยับยั้งหรือลดความโลภ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในการที่จะใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้ผล รัฐจึงจำเป็นต้องสร้างกติกา บทลงโทษ หรือมาตรการด้านภาษี และเครื่องมือทางการเงินที่รัฐมีอยู่ เพื่อสร้างความพอเพียง จำกัดความโลภให้แก่ผู้ดำเนินธุรกิจบนมาตรการที่เปิดเผยและไม่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจ อันเป็นสาเหตุของการแสวงหากำไรทางเศรษฐกิจให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์ (2544 : 58-60) กล่าวว่า iva การดำรงชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเข้าสู่มาตรฐานของการ พออยู่ พอกิน ตามพระราชดำริอาจมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพอย่างจริงจังดังพระราชดำรัสที่ว่า “ความเป็นอยู่ที่ไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง”

2. บิดลือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสว่า “ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่พึ่งเพื่อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง”

3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกัน ในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า “ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดเบียนจากผู้อื่น”

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นสำคัญ ดังที่พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่า “การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงเพื่อตนเอง และ เพื่อที่จะให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกิน เป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่าขึ้นได้ด้วยตนเอง”

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการใช้อำนาจมิชอบ โดยปราศจากความละอายต่อแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท “พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวเองทำลายผู้อื่น พยายามลดความพยาบาท ละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อให้เกิดความดีให้แก่ตัวเองอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น”

กรมการพัฒนาชุมชน (2549 : 14-15) ได้กำหนดแนวทางในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดแนวทางไว้ดังนี้

1. ระดับปัจเจกชนและครัวเรือน มีเป้าหมายสนับสนุนวิถีชีวิตพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือน
2. ระดับกลุ่มองค์กรเศรษฐกิจ มีเป้าหมายพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินการของกลุ่ม องค์กร ด้านทุน การผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ
3. เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรต่าง ๆ

โดยมีประเด็นหลักที่จะต้องดำเนินการ ตามนี้

- 3.1 สร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.2 ส่งเสริมการยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน โดยประยุกต์ใช้หลักปรัชญา
- 3.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่ม องค์กรเครือข่ายเศรษฐกิจ เพื่อพึ่งตนเองของชุมชน

3.4 ส่งเสริมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

3.5 การสัมมนาเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.6 ส่งเสริมการจัดมหกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่าง ๆ

และยังกล่าวอีกว่าการวางแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงครัวเรือน บุคคลจึงควรศึกษาและจัดทำแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง แผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แผนการดำเนินชีวิตในระดับบุคคลหรือครัวเรือน โดยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการวางแผนดำเนินกิจกรรม มีเป้าหมายให้เกิดวิถีชีวิตพอเพียงในการดำรงชีพ หลุดพ้นจากความยากจนและพึ่งตนเองได้ ในการจัดทำแผนชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้บุคคล ครัวเรือนเกิดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการจัดทำแผนดังนี้

1. จัดทำข้อมูลครัวเรือน โดยให้หัวหน้าครัวเรือนกรอกข้อมูล รายละเอียดประกอบด้วย ข้อมูลหัวหน้าครัวเรือน ข้อมูลการประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพรอง ข้อมูลการใช้สารเคมีในครัวเรือน ข้อมูลสมาชิกในครัวเรือน

2. การค้นหาศักยภาพของครัวเรือน เพื่อให้ครัวเรือนค้นหาทุน หรือปัญญาที่มีอยู่ในตนเอง และมีความเชื่อมั่น ในทุนเหล่านั้นมากแค่ไหนในประเด็น ความรู้ความชำนาญ หรือทักษะในการประกอบอาชีพ ทุนในการประกอบอาชีพ เงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนเพื่อน ทุนความดี ความรู้เท่าทันสถานการณ์ในการประกอบอาชีพ

3. การค้นหาปัญหาของครัวเรือน เพื่อให้ครัวเรือนช่วยกันค้นหาปัญหา และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาใน 4 ด้าน คือ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการเงินของครัวเรือน ด้านปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ด้านครอบครัวอบอุ่น

4. สรุปข้อมูลด้านศักยภาพ ข้อมูลปัญหาของครัวเรือน และข้อมูลแผนการเพิ่มรายได้ของครัวเรือน เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบข้อมูลในภาพรวมของครัวเรือน

5. ให้นำบุคคล หรือครัวเรือนใช้มูลจากข้อ 4 กำหนดทิศทางของครัวเรือน เพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจน สู่ชีวิตพอเพียง โดยมีเป้าหมาย ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีเงินออม เรียนรู้มากขึ้นและเพิ่มพูนคุณธรรม

6. วางแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง โดยการประยุกต์จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการวางแผน ประกอบด้วย 5 แผน ดังนี้ แผนสร้างความพอประมาณในครัวเรือน แผนสร้างควมมีเหตุผลของครัวเรือน แผนสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้ครัวเรือน แผนเสริมความรู้และการเรียนรู้ของครัวเรือน แผนเพิ่มพูนคุณธรรมในครัวเรือน

7. การปฏิบัติตามแผน ให้ครัวเรือนบันทึกผลการปฏิบัติตามแผน พร้อมทั้งประเมินตนเองตามระยะเวลาที่เหมาะสม

8. การสนับสนุนโดยกลุ่ม หรือองค์กรในชุมชน และภาคีพัฒนาทั้งภาคราชการ และเอกชน โดยการเยี่ยมบ้านให้กำลังใจ สนับสนุนตามกำลังของหน่วยงานเพื่อให้บุคคล หรือ ครอบครัวพึ่งตนเองได้

กระทรวงมหาดไทย (2551 : 6) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องคลอบคลุมเน้นการมองโลกเชิงระบบ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา
2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นบันได
3. หลักการ ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้านพร้อม ๆ กันดังนี้
  - 3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับความพอประมาณ
  - 3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากกระทำอย่างนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
  - 3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่เกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

จรัสศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์ (2554 : 152 - 153) อธิบายว่า เราสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชนและระดับรัฐ ได้ดังนี้

1. ในระดับปัจเจกบุคคล คือ การที่สมาชิกในครอบครัวใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น เมื่อเหลือกินเหลือใช้ก็แบ่งปันและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้มีความสุขและความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง พยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถอยู่อย่างพอเพียงได้
2. ความพอเพียงในระดับชุมชน คือ การรวมกลุ่มกันทำผลประโยชน์เพื่อส่วนร่วม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถที่ตนมีอยู่เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิต มีความช่วยเหลือแบ่งปันกันจนเป็นพื้นฐานให้เกิดการรวมกลุ่มในสังคม